

Heðin Mortensen, býráðslimur:

Nólsoyar Páll grundfesti okkara fatan av tjaldrinum

– Aðrarstaðir er tjaldrið bert ein av mongum fuglum, men í Føroyum skapar tjaldrið framúr, segði formaðurin í mentamálaneyndini hjá Tórshavnar Býráð, tá standmyndin av Nólsoyar Páll varð avdúkað sunnudagin. Vit prenta røðuna niðanfyrir

Grækarismessa er serføroyskur merkisdagur. Ikki tí at hann ber navn á rómverskum stórmenni, men tí tjóðfuglur okkara, tjaldrið, trúliga tekur bógv aftur í oyggjunum og ber boð um, at veturin víkir fyri várinum, kuldin dvínur fyri lýðkunni og tí ljósið vinnur á myrknum.

Soleiðis kveikir tjóðfuglurin aftur vón í mannabornunum um nýggja byrjan. Hann er okkara ímynd av bjartari degi og ljósari framtíð. Henda trúanin eftir nýggjum møguleika nertir við íbarnan mannalongsul eftir at leggja dapra fortíð aftur um bak og taka upp annan tætt. At fáa tilbóð um nýtt lív. Ja, at eiga lut í ævinleikanum.

Nær føroyingar hava givið tjaldrinum serstöðu millum fuglar, eru søgumenn í ivaum.

Aðrarstaðir er tjaldrið bert ein av mongum fuglum: »strandskade« millum danir, »oyster catcher« millum bretar osfr.

Men fyri føroykingar skapar tjaldrið framúr sum ímynd.

Tað man standa fast, at Nólsoyar Páll grundfesti okkara fatan av tjaldrinum sum tjóðfugl. Páll valdið tjaldrið sum hetju og verja av smáfuglum, meingja føroyinginum, móti skaða- og rovfuglum, vandamiklum embætismönnum, í framúr vælyrkta og myndarmandi Fuglakvæðnum. Hann var millum teir føroyingar, sum um aldamót 17-1800 birtu upp undir nýggjari føroyska kvæðayrkning.

Hesa myndina av Páll við tjaldrinum tóku føroyingar inn at hjartanum. Ansurnir fyri forna kvæðaskattinum kveiktist í føroyinginum við nýfunnu tjóðskaparsensluni móti endanum av síðstu öld.

Ikki fyrr enn slaka öld eftir at hann hevði livað, frá 1766 til 1809 – tá fekk Nólsoyar Páll heiðursess millum føroyingar.

Sum drongur var hann uppfinnari og bøtti føroyska bátansniðið og seglskipið.

Sum ungur ævintýrari í langfarasigling nam hann útbúgving, útbáranan og upplýsing.

Heimafurkomin var Páll undangongumaður at vísa føroyingum leið úr miðaldar- og stóðsamfelagnum.

Uppreistramaður móti kúgandi fremmandum embætisveldi. Verji fólksins

móti útlandskum ránsmonnum.

Frælslyntur virkaði hann fyrri fríum handli og samskifti millum fyrr avbyrgda oyggjaland okkara og umheimin.

Verkfrøðingur og handverkari smíðaði hann fyrsta deksfar føroyinga í søguni, Røydina Fríðu, 3/4 öld áðrenn sluppiðina.

Málsnillingur talaði hann fremmand tungumál og samskifti beinleiðis við mætar menn og myndugleikar úttanlands.

Mentamaður og skald yrkti hann nakrar av enn venslu kvæðum og tættum okkara.

Nólsoyar Páll visti okkara forfedrum leið fram móti rúmari ræsum og ljósari tíðum – andliga, tjóðskaparliga og vinnuliga.

Hann rindaði evsta prísir fyrri undangongu sína, nevniliga við lívinum: Á veg heim úr Bretlandi við korni og neyðsynjarvørur umborð í líta deksfari sín um til svøltandi landsmenn, kvinnur og børn, innibýrgd av krígsáðum, sjólast hann, maður í bestu árum, bert 42 ára gamal.

Men aftur til nútíðina:

Henda grækarismessa 1995 er merkisdagur, nú vit kunnu avdúka minnisvarðan av yvir úrmælingin Nólsoyar Páll.

Merkisdagur, tí henda standmynd er úrslett av einum skjótt 100 ára gomlum ynski og ætlan, sum fleiri ættarlið av monnum og kvinnum hava havt, men sum nústaðni gongur út.

Vit lesa í føroyskum bløðum eftir aldamót 18, at tjóðskapurmenn sum Jóannes bóndi, Rasmus Effer-søe, »faktor« J. C. Djurhuus, Simun av Skarði, »doktor« Jakobsen, sum skrivaði lívssøgu Nólsoyar Pál, fundaðust, savnaðu pening og røddu alment fyri einum minnisvarða yvir Nólsoyar Páll.

Eftir uppskot í 1909 var at heita skrivliga á hvønn av teimum tá umleið 17.000 føroyingum at rinda 25 oyru í part til at savna 4.000 kr. til eina standmynd.

Men ikki komin hesin minnisvarðin fyrr enn í dag. (Tó eiga vit at minnst uppskotið hjá íslenska myndahøggarum, Einar Jónsyni, í 1904 til minnisvarða, sum einkja eftir hann í 1973 gav føroyingum, og sum stendur við Sjómans-skúlan).

Onkrum fellur fyri bróstið, at býráðið í hesum trøngu tíðum nýtir pening til slíkt ikki bráðneyðugt sum standmynd yvir Nólsoyar Páll.

Men atfinningar trutu ikki í 80-árum heldur, tá býráðið fríðkaði um býin við at planta trø og reisa standmyndir. Hvør vildi verið tey eynapríði fyriuttan, nú tey eru komin? Neyvan nakar.

Eftir neytakonuna og torveramannin á Gløðs-heyggi, Hans Andrias í Aarstovu og traðarmannin uttan fyri Ráðhúsi o.ø. standmyndum avgjörði býráðið at næsta tíð átti at hava nakað við sjógvn at gera. Vit tosaðu við listarmannin Hans Paula Olsen, sum hevur gjørt traðarmannin, um at gera eina standmynd av Nólsoyar Páll, og tók hann av hesum tilbóði. Í dag kunnu vit so avdúka og ogn Føroya fólki hana.

Sum formaður í mentamálaneynd Tórshavnar Býráðs vil eg nýta høvið til at takka listarmannin Hans Paula Olsen, bronsustoyperverkinum hjá Jytte og Leif Nielsen og áhugabólkinum fyri »Nólsoyar Pál's grunnin« fyri væl útinnat arbeiði.

Eisini øllum tykkum, sum hava arbeitt við at gera torgið her so vakurt, veita vit tøk.

Upplýst skal her, at Jytte og Leif Nielsen hava latið býráðnum hesa bronsuplátuna framman fyri við áskrift um Nólsoyar Páll.

Havnin er heimstaður hjá havnarborgarum. Vit í mentamálaneyndini hjá býráðnum hava eftir førðum roynt at seta dóm á henda høvuðsstað hjá øllum føroyingum sum ein mentanarmiðdepil, og listapríðini eru eitt eyðkenni, vit eru fegin um.

Eisini fylst onkur á, at júst »torgið« í Vágsbotni er valt sum staðið fyri hesi standmynd. Tað er heldur ikki nakað nýtt stríðsmál.

Lagnan vildi tað so, at taksamir landsmenn reistu okkara yndaða Rasmus Effer-søe høgmynd á Tinghúsvøllinum. Har sum Rasmus sjálvur í 1908, 100-árið fyri deyða Nólsoyar Pál's, skjeyt upp at seta varða yvir Páll. Tá helt Andrias Samuelsen, at hann átti at standa hægri. Men vit í býráðnum hildu tað vera hóskaði, at minnisvarðin yvir Nólsoyar Páll slapp at standa her, sum nógv fólk hevur sína dagliga gongd.

Her í Vágsbotni mundi Páll eiga mong spor, tí hann var ofta í Havn og her hava bátar, neyst, handlar og virki verið í öldir. Her skoðar Páll yvir føroyskar smábátar og skip, sum hann virkaði fyri at útvega síni samtið.

Hann stendur nær tí sjógv, hann kendi so væl, elskaði, vann føroyingum breyð úr og læt sítt lív fyri. Hiðani úr Vágsbotni sær hann út á føðioyggj sína, Nólsoy, hóast framburður hevur gjørt, at moli og brimgarður, sum hava gjørt Havnarvág til kyrrupláss, taka nakað av útsýninum. Men framburður eyðkendu alt lív Nólsoyar Pál's, so skert útsýni hiðani hevði hann borið yvir við okkum.

Lát okkum saman gleðast um, at ein næstan 100 ára gomul ætlan og dreymur eru gingin út, og føroyingar nú hava reist okkara fyrstu standmynd um henda okkara merkismann.

Hann kann vera okkum ein fyrimynd í dag, nú mangur føroyingur kennir seg gyrdan í brøkur av stongslí, kreppu og hóttafalli. Tað vóru daprari útlit og harðari harrar, Nólsoyar Páll sett seg upp ímóti, tá hann visti føroyingum leið úr miðaldar myrkri, nagga-tødn, kúgan og vónloysi.

Vit hava tað nú minni tímiliga rúmligt enn herfyri.

Men grækarismessa við tjaldrinum, fyriddi Nólsoyar Pál's og várið við ljósinum minna okkum á, at sjálvt í truplastu tíðum vinnur dirvi á vónloysi, ljósið á myrknum, áráði á dapur-skygni, lívið á deyðanum.

Júst tað, at okkum er eydnast at gera ein 100 ára dreym til veruleika og reist mæta landsmanni okkara henda minnisvarða, er ein sigur í sjálvum sær.

Vegna Tórshavnar Býráð fari eg at takka Tórshavnar kamarkóri undir leiðslu av Ernst Sondum Dalsgarð fyri

sera góðan sang, og eisini ein tók til øll tykkum, sum hava leitað oman higar og verið við til at gera hesa løtu so minniliga.

Eg fari at enda við áskriftini, sum stendur á plátuni framman fyri Nólsoyar Páll standmyndini: Tjaldrið tók at láta hart, tað hoyrdist yvir sjógv.

Góða grækarismessu, góðu landsmenn og kvinnur.

TIP & VIND

1 X 2

TIPS-úrslit

í viku nr. 10

11., 12. og 13. mars

1. Crystal Palace-Wolverh.	X
2. Liverpool-Tottenham	2
3. Chelsea-Leeds	2

4. Coventry-Blackburn	X
5. Leicester-Nottingham F	2
6. Sheffield W-Wimbledon	2

7. West Ham-Norwich	X
8. Bolton-Middlesbrough	1
9. Derby-Millwall	1

10. Notts County-Sheff. U	1
11. Reading-Barnsley	2
12. Sunderland-Stoke	1
13. Tranmere-Grimby	1

Prognosa

fyri viku nr. 10

11., 12. og 13. mars

13 røtt:	1.219.936,-
12 røtt:	17.709,-
11 røtt:	1.096,-
10 røtt:	200,-

Sosíalurín tekur onga ábyrgd av møguligum vilum.

Prógv

Brynjálvar I. Johannesen, Argjum, hevur tikið prógv sum civilverkfrøðingur á Dansk Tekniske Universitet við kemi sum special.

VILT TÚ VERDA SLANKUR?

– so hava vit BESTU LOYSNINA

– teir HEIMSKENDU LIGHT-PLAN droparnar og LIGHT-PLAN kapslarnar á goymslu.

Kostnaður v/ MVG kr. 298,-

Tlf. 51216 - 57898

Senda um alt landið

SNELLUR

2 ymisk sløg av handsnellum

VÁGASNELLUM

– til sølu –

Tlf. 13897 - 12020

BERGMENN
danskir landsmenn